

Закон грошового обігу

Кількість грошей, яка перебуває в обігу, не може бути необмеженою, оскільки для реалізації товарів, що надійшли в сферу обігу, слід чітко визначити кількість грошей. Чим більша сума цін товарів, тим більше грошей необхідно для їхньої реалізації. Тут існує пряма залежність. Другим важливим елементом є швидкість обігу грошей, оскільки гроші весь час повертаються в обіг. І чим швидше кожна грошова одиниця здійснює свій оборот, тим менше потрібно грошей. Тут існує зворотна залежність.

На кількість грошей, які потрібні для сфери обігу, значно впливає функція грошей як засіб платежу. Оскільки продаж товару в кредит означає, що тепер для руху товару гроші непотрібні, це зменшує кількість грошей в обігу. Водночас кількість грошей збільшується на суму цін товарів, які були продані в кредит і термін платежу за якими вже настав, що потребує додаткових сум для здійснення цих платежів. Крім того, частина платежів взаємопогашається. Врахування усіх цих чинників дає змогу достатньо точно визначити кількість грошей, потрібних для обігу.

Закон грошового обігу полягає у дотриманні в обігу необхідної кількості грошей, це закон кількості грошей в обігу. Кількість грошей, необхідних для обігу, можна визначити за такою формулою:

$$КГ = \frac{СЦ - К + П - ВП}{O},$$

КГ - кількість грошей;

СЦ - сума цін усіх реалізованих за рік товарів; К - сума цін товарів, проданих в кредит;

П - сума платежів по зобов'язаннях (по кредиту минулого періоду);

ВП - сума платежів, що взаємно погашаються; О - швидкість обігу грошей (середнє число обороту грошей на рік).

Закон обігу повноцінних грошей (золота) може бути виражений таким чином: при даній сумі вартості товарів, що реалізуються за готівку, і платежів, що надходять (за відрахуваннями тих, які взаємно погашаються) і при даній середній кількості оборотів маса грошей залежить від вартості грошового матеріалу (золота). Якщо, наприклад, вартість золота зменшилася внаслідок зростання продуктивності праці в золотодобувній галузі, то знадобиться відповідно більша його кількість, щоб забезпечити процес реалізації тієї ж маси товарів, адже ціни останніх зростуть.

В умовах золотомонетного обігу перебувала така кількість повноцінних грошей, яка необхідна. Коли потреба в грошах зменшувалася, частина золотих монет випадала з обігу, перетворюючись у скарб; якщо ж потреба в грошах зростала, їх додаткова кількість із скарбу надходила в обіг.

Якщо в сферу обігу випускалася така кількість паперових грошей, яка дорівнювала кількості золотих грошей, необхідної для обігу, то паперові гроші функціонували так само як і золоті і мали таку ж купівельну силу. Але становище змінюється, якщо в обіг випускають більше грошей, ніж потрібно було б золотих. Паперові гроші на відміну від золотих не випадають з обігу, продовжуючи там зоставатися. Тому вартість паперових грошей залежить від їх кількості в обігу, про що й говорить кількісна теорія грошей

З розвитком товарно-грошових і кредитних відносин в розвинутих країнах готівка почала складати лише 10-15 % . Абсолютна більшість товарів і послуг тепер реалізується через безготівковий обіг, що є специфікою системи нерозмінних кредитних грошей. Зростання значення безготівкових грошей зробило непридатним застосування описаного методу визначення необхідної кількості грошей і зумовило необхідність нового підходу до цієї проблеми, який і був запропонований американським теоретиком І. Фішером. Виведене ним рівняння має такий вигляд:

$$MV = PQ,$$

де M - пропозиція грошей (грошовий агрегат $M1$);
 V - швидкість обігу; P - загальний рівень цін (індекс цін);

Для того, щоб визначити необхідну кількість грошей, потрібно знайти M_1 .

$$M_1 = \frac{PQ}{V}$$

Однак, сьогодні важко передбачити ймовірну економічну ситуацію в країні і на світовому ринку. Тому врахування вимог закону грошового обігу у ринковій економіці здійснюється на основі визначення стану грошового обігу, тобто фактичної збалансованості M_f і M_n та розробки і впровадження у життя відповідної грошово-кредитної (монетарної) політики, що базується на сучасному мо-нетаризмі, з позицій якого, закон грошового обігу виражається таким рівнянням:

$$M_f = M_n$$

M_f - фактична грошова маса в обігу;

M_n - об'єктивно необхідна для обігу маса грошей.

Якщо $M_f > M_n$, у обігу знаходяться зайві гроші, а коли $M_f < M_n$, то існує нестача грошей в обігу. Звідси суть закону грошового обігу полягає у тому, що протягом даного періоду в обігу повинна бути лише певна, об'єктивно зумовлена грошова маса.

Із сформульованого закону випливає важливий принцип грошового обігу. Його суть полягає в тому, що грошова маса повинна відповідати потребам обігу. Підтримування рівноваги в економіці, збалансованості попиту і пропозиції значною мірою залежить від обсягу грошової маси.

Водночас грошова маса мусить зростати пропорційно зростанню обсягу товарів і послуг або зменшуватися у відповідності із зменшенням обсягу товарної маси (це випливає з рівняння І. Фішера). Зміна грошової маси визначається через так званий грошовий мультиплікатор, який відображає роль банківської системи у регулюванні грошової маси.